

જ્ઞાન • પ્રેરણ • સમર્પણ

કુદા લાઈફ

Vol.15-16* Issue : 476, 05th February - 2023* કુલ પાંચ રૂપાં ૨૦* અંક કિંમત રૂ. - ૫.૦૦

દેશના ૧ ટકા ધનવાળો ૪૦ ટકા સંપત્તિના માલિક

લોકશાહી કે આપખુદશાહી ?

ગુજરાતનાં એક પ્રધાન જેમણે બીડીની દુકાનનું ઉદ્ઘાટન કર્યું
ભાજપનાં રાજમાં ગુજરાતમાં દરરોજ નવ ઈનિક રોજમદાર મજૂરોની આત્મહત્યા
CAA લાગુ કરી લઘુમતીઓની ભૂમિકા ખતમ કરવાનો ભાજપનો કારસો : અમર્ત્ય સેન

ગુજરાત વિધાનસભા ખાતે નવનિયુક્ત કોંગ્રેસ પક્ષના નેતા શ્રી અમિત ચાવડા અને
ઉપનેતાશ્રી શૈલેષ પરમારના પદગ્રહણ સમારોહનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું

રદ્દી જાન્યુઆરી પ્રજાસત્તાક દિન પ્રસંગે આયોજ્યત ધજવંદન કાર્યક્રમ

સંપાદક અને પ્રકાશક

હસુખ પટેલ

સહ સંપાદક

ડૉ. મનિષ દોશી

વિજય દવે

RNI No. : 70957/1998

L-5/131/GAMC/1720/2021-23

વર્ષ : ૧૫-૧૬

સંંગ અંક : ૪૭૬

5, February - 2023

રજિ. કાર્યાલય

કૃત સંકલ્પ ટ્રસ્ટ,

મંગલપ્રભાત બિલ્ડિંગ,

સેન્ટ એવિયર્સ હાઈસ્કુલ પાસે, મિરાઝાપુર,

અમદાવાદ

E-mail : krutsankalp2015@gmail.com

લવાજમ : વાર્ષિક રૂ.૨૫૦, દ્વિવાર્ષિક : રૂ.૪૫૦

ટાઇપ સેટિંગ-લેઆઉટ :

વિજય સોલંકી, મનોજ પાટીલ

મુદ્રક : પાચલ મિન્ટર્સ, ઈઞ્જમટેક્સ, આશ્રમરોડ, અમદાવાદ.

પ્રમુખશ્રીનો સંદેશ

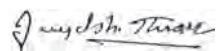

મોદી સરકારના નાણાપ્રધાન નિર્મલા સીતારમન દ્વારા રજ કરવામાં આવેલા વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ના કેળ્વીય સામાન્ય બજેટને માત્ર એક શાંદમાં કહેવું હોય તો કહી શકાય કે આ "જુમલા બજેટ" છે. મોદી સરકારનું આ આખરી બજેટ હતું અને તેથી માત્ર કાગળ પર કેટલાંક લોભામણી જાહેરાતો કરીને ૨૦૨૪ની સામાન્ય ચૂંટણીઓ અને કેટલાંક રાજ્યોની ચૂંટણીઓમાં મત ખેરવવાનો આ એક કારસો હોય એવું સ્પષ્ટ દેખાઈ આવે છે. આમ આ એક ચૂંટણીલક્ષી બજેટ છે. આ બજેટમાં મૌઘવારી રોકવા, કિસાનોની આવક વધારવા, ગરીબી ઘટાડવા અને બેરોજગારોને રોજગારી આપવા માટે કંઈ જ નથી.

દેશમાં મૌઘવારીએ જે દીતે માત્ર મૂકી છે એ જોતા બજેટમાં કરવામાં આવેલી જાહેરાતો સમુદ્રમાં એક ટીપાં સમાન છે. બજેટમાં એવી કોઈ જાહેરાત નથી કે મૌઘવારી ઘટે અને બેરોજગારોને રોજગાર મળો. બજેટમાં ગરીબો, ગ્રામીણો, શ્રમિકો, કિસાનો, યુવાનો, મહિલાઓ માટે કોઈ વાત કરવામાં આવી નથી. આ બજેટ એ માત્ર શાંદોની માયાજાળ છે, આ પ્રથમ બજેટ છે કે જેમાં કિસાનો માટે કંઈ પણ નથી. વાસ્તવમાં આ બજેટ કોર્પોરેટ સમર્થક બજેટ છે. નાણાપ્રધાને દેશ પર કરોડો ઇપિયાના દેવાનાં ઢુંગાર અંગે કંઈ કહું નથી.

ગુજરાત પંચાયત સર્વિસ સિલેક્શન બોર્ડની જુનિયર કલાસની પરીક્ષાના પેપર પરંપરા મુજબ ફૂટા સમગ્ર રાજ્યમાં હાહાકાર મરી ગયો છે. છેલ્લા એક દાયકાથી ભાજપ સરકારના રાજ્યમાં અનેક વિવિધ પરીક્ષાઓનાં પેપરો ફૂટવાનો સિલસિલો ચાલુ રહ્યો છે. વાસ્તવમાં પેપર નથી ફૂટાં, પરંતુ તંત્ર ફૂટે છે. ભાજપ સરકારના વાંકે ગુજરાત હવે પેપર ફૂટવાનું એપિસેન્ટર બની ગયું છે. પરીક્ષા લેનાર સરકાર હવે ખુદ ફેર્દીલ થઈ છે. જે સરકાર એક પરીક્ષા પણ ન લઈ શકે, તે શું શાસન ચલાવવાની હતી? દરેક વખતે પેપર ફૂટે છે અને પેપર ફૂટયા બાદ સરકાર તપાસનું નાટક રચીને સબ સલામતના બણાગાં કુંકવાનું ચાલું રહે છે. ગુજરાત સરકારે પેપરલીકની પરંપરા અકબંધ રાખવાનો વિજ્ઞમ સજારો છે. પરીક્ષા માટે ચોગ્ય વ્યવસ્થાના દાવા પોકળ પુરવાર થયા છે અને નવ લાખથી વધુ ડિમેન્ડવારોના સપનાંઓ પર બુલડોગર ફર્દી વલ્યું છે. બેરોજગારોને રોજગારીના નામે થતી આવી કુર મજલક કયારે અટકશે? સિસ્ટમ કે સરકારી વલાગ-દૂરીમાં કોઈ બદલાવ જોવા મળતો નથી. સરકારે આ મામલામાં કાર્યવાહીના નામે તપાસ સમિતિનું બહાનું આગળ ધરીને પોતાની નૈતિક જવાબદારીમાંથી હાથ ઊંચા જ કરી દીધા છે.

જય જય ગરવી ગુજરાત...

જગદીશ પટેલ

પ્રમુખ, ગુજરાત પ્રેદેશ કોંગ્રેસ સમિતિ

કૃત સંકલ્પ'

લોકશાહી કે આપખુદશાહી ?

લોકો રસ્તા પર વિરોધ કરવા ન આવે, લોકજુવાળ સરકાર વિરુદ્ધ ન જય તે માટે પાણી પહેલાં પાળ સરકાર બાંધી રહી હોય તેવું લાગે છે, ગુજરાત સરકાર દરેક મોરચે નિષ્ફળ ગઈ છે, તેના વિરુદ્ધમાં લોકો આંદોલનો, દેખાવો, પ્રદર્શન ન કરે તે માટે સીઆરપીસીમાં સુધારા કરવામાં આવ્યા હોય તેવું લાગે છે

કિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ-૧૪૪નું ઉલ્લંઘન કરીને કોઈ વિરોધ પ્રદર્શન કરે તેમની સામે ફોજદારી કેસ નોંધવાની સુવિધા આપતા ગુજરાતના બિલને રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી ૪, જાન્યુઆરી ૨૦૨૨ના રોજ મળી છે. કિમિનલ પ્રોસિજર કોડ (ગુજરાત સુધારા) બિલ-૨૦૨૧ માર્ચ-૨૦૨૧માં ગુજરાત વિધાનસભાએ મંજૂર કર્યું હતું.

આ બિલથી કિમિનલ પ્રોસિજર કોડ કલમ-૧૮૮માં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. આ બિલ મુજબ ગુજરાત સરકાર પોલીસ કમીશનર, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને સીઆરપીસી કલમ-૧૪૪ હેઠળ પ્રતિબંધિત હુકમ કરવાની સત્તા મળે છે. આ પ્રતિબંધિત હુકમનું કોઈ ઉલ્લંઘન કરે તો આઈપીસી કલમ-૧૮૮ હેઠળ (જાહેર સેવકના હુકમનો અનાદર) હેઠળ કોન્ઝિનેબલ ગુનો બનશે, જે માટે વધુમાં વધુ હ મહિનાની સજી થશે. કલમ-૧૮૮ મુજબ જો કોઈ વ્યક્તિ સરકાર કે સરકારી અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલા આદેશનું ઉલ્લંઘન કરે અથવા કાનૂન વ્યવસ્થામાં રોકાયેલી વ્યક્તિને નુકસાન પહોંચાડે તો તેને ઓછામાં ઓછી એક મહિનાની જેલ કે રૂ.૨૦૦નો દંડ અથવા બંને સજી થઈ જશે, પરંતુ જો સરકારના આદેશનું ઉલ્લંઘન કરવાથી માનવજીવન સ્વાસ્થ્ય કે સુરક્ષા વગેરેને ભય હોય તો ઓછામાં ઓછી હ મહિનાની જેલ કે રૂ.૧૦૦નો દંડ કે બંને સજી થઈ શકે.

(૧) આઈપીસી કલમ-૧૮૮ હેઠળના ગુના કોન્ઝિનેબલ

બનાવ્યા છે. અગાઉ તે નોન-કોન્ઝિનેબલ ગુનો હતો. આથી પોલીસને વધુ તાકાત મળશે, જેથી જાહેર વ્યવસ્થા જાળવવા તથા રમખાણો, તોકાનો નિયંત્રિત થઈ શકશે, પરંતુ તેનો અર્થ એવો નથી કે શાંતિપૂર્વક, અહિસક આંદોલનો સામે પોલીસ કલમ-૧૮૮નો ઉપયોગ કરે. અભિવ્યક્તિનો અધિકાર મૂળભૂત અધિકાર છે, તેને નિયંત્રિત કરતો કોઈ કાયદો સરકાર બનાવી શકે નહીં. બનાવે તો તે ગેરકાયદેસર કરવા કોર્ટમાં ચેલેન્જ થાય.

રાજકીય વિરોધીઓને દબાવવા સરકાર ઈડી, સીબીઆઈ, ઈન્કમટેક્સ, એનએસએ દ્વારા હેરાન કરી શકાય તેવી માનસિકતા મુજબ કલમ-૧૮૮નો દુરૂપયોગ થઈ શકે. સત્તાનો દુરૂપયોગ કરવો તે સત્તાના ચરિત્ર સાથે વણાઈ ગયું હોય તેમ લાગે છે.

(૨) સરકારના નિર્ણયો, નીતિ સામેના કોઈપણ આંદોલન, દેખાવો, સરધસ, જાહેરસભાને સત્તાપક શાંતિબંગ માને તો ? શાંતિપૂર્વક અહિસક આંદોલન એ લોકશાહીનો પ્રાણ છે. આંદોલન દ્વારા જ લોકમત ઊભો કરી શકાય છે. આંદોલન દ્વારા જ કાળા કાયદા રદ કરી શકાય છે. કોર્પોરિટ કંપનીઓના હિતો માટે સરકારે બનાવેલા ત્રણ કાળા કૃષિ કાનૂન ડિસાન આંદોલનના કારણે સરકારે રદ કરવા પડ્યા હતા, પરંતુ સત્તાધારી પક્ષની માનસિકતા એવી હોય છે કે તેને શાંતિપૂર્વક અહિસક આંદોલન થાય અને તે મોટું સ્વરૂપ ધારણ ન કરી લે તે માટે આંદોલન પહેલેથી જ દબાવવામાં આવે છે. ગુજરાતમાં વિપક્ષના ધારાસભ્યને પોલીસ ટિંગાટોળી કરીને

અટકાયતમાં લે છે. સત્તાધારી પક્ષને કાળાં વાવટાની એલર્જી છે. વિપક્ષના નેતાની, આંદોલનકારીઓની રાત્રે ૪ અટકાયત કરવામાં આવે છે. આ બધું લોકશાહી પર કારમા ઘા સમાન છે. ગુજરાત પોલીસ એક્ટમાં પૂરતી જોગવાઈ હોવા છતાં ડિમિનલ પ્રોસ્ઝિજર કોડ કલમ-૧૮૫માં સુધારો કરવાની જરૂર કેમ પડી હશે તે વિચારવાનો વિષય છે.

(૩) ગુજરાત પોલીસ એક્ટ-૬૮ મુજબ દરેક વ્યક્તિ પોલીસના હુકમ મુજબ વર્તવા બંધાયેલી છે. જો કોઈ વ્યક્તિ કલમ-૬૮નો ભંગ કરે તો કલમ-૬૮ હેઠળ તેવી વ્યક્તિઓને પોલીસ અટક કરી મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરી શકે અથવા પ્રસંગ પૂરો થયા પછી છોડી મૂકે. મોટા ભાગે આંદોલનકારીઓ, દેખાવકારો સામે પોલીસ ૬૮/૬૮ હેઠળ પગલાં લે છે. ઉપરાંત પોલીસ એક્ટ-૩૭, ૩૮, ૩૯માં જાહેર સુલેહ-શાંતિ જાળવવા પોલીસને વિશાળ સત્તાઓ આપવામાં આવી છે. આ સિવાય સીઆરપીસી કલમ-૧૪૪ હેઠળ સરકારને/પોલીસને વિશાળ સત્તાઓ આપવામાં આવી છે.

ગુજરાત પોલીસ એક્ટમાં તથા સીઆરપીસીમાં કાયદો-વ્યવસ્થા અને શાંતિ જાળવવા પૂરતી સત્તા સરકાર પાસે છે જ, છતાં આઈપીસી કલમ-૧૮૮ હેઠળના ગુનાઓને કોણિઝેબલ પોલીસ વિના વોરટે પક્કી શકે તેવી કંક જોગવાઈ કરવાની જરૂર શા માટે પડી હશે?

(૪) ગુજરાતમાં વિરોધ પક્ષો અને સામાજિક કાર્યકરોને ભય લાગી રહ્યો છે કે આઈપીસી કલમ-૧૮૮ હેઠળ સરકાર ધરણાં, વિરોધ પ્રદર્શનને ડામી દેશો. સજાનો ભય નાગરિકોને ડરાવશે. લોકો સરકાર સામે રેલી કાઢી શકશે નહીં. સરકાર વિરોધના અવાજને દબાવી શકશે. લોકો સરકારની ક્રતિઓને જુઝગર કરી શકશે નહીં, શાંતિપૂર્વક વિરોધ પ્રદર્શન કરી શકશે નહીં. ૨૦૧૪ બાદ દેશમાં વડા પ્રધાનની સભામાં કોઈ વ્યક્તિ કાળાં રંગના કપડાં પહેરીને જઈ શકતી નથી.

(૫) સીઆરપીસી કલમ-૧૪૪ હેઠળ પોલીસ કમિશનર અને જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને પ્રતિબંધિત હુકમો કરવાની સત્તા છે. સીઆરપીસી-૧૮૫ મુજબ પ્રતિબંધિત હુકમ જારી કરનાર અધિકારીને ફરિયાદી બનવું પડે છે. આઈપીસી કલમ-૧૭૨ અને ૧૮૮ અંતર્ગત જે કેસ થાય તેમાં કોઈ કોણિઝેબલ ન લઈ શકે, કેમ કે સીઆરપીસી-૧૮૫ મુજબ જે અધિકારીએ ઓર્ડર બહાર

પાડ્યો હોય તેમણે આ અંગે ફરિયાદ કરેલી હોવી જોઈએ, પરંતુ સુધારા બાદ સ્થળ પર હાજર પોલીસ અધિકારી આઈપીસી કલમ-૧૭૪-એ અને ૧૮૮ મુજબ કેસ નોંધી શકે છે. દિવસે ને દિવસે લોકોના વિરોધ કરવા માટેની જગ્યા ઓછી થતી જાય છે.

સીઆરપીસી કલમ-૧૪૪ લોકશાહી વિરોધી છે. પોલીસની પરમિશન સિવાય વિરોધનો કોઈ કાર્યક્રમ જાહેરમાં કે હોલમાં ન થઈ શકે. આ સુધારાની અસર માત્ર રાજકીય પક્ષો પર પડશે તેવું નથી. સરકાર સામે પોતાની માગણી રજૂ કરવા પ્રદર્શન યોજનાર દરેક વ્યક્તિ/સંગઠનો/મજદૂર યુનિયનોને આની અસર થશે.

(હ) આ સુધારાથી લોકોને સીધાદોર કરવા સરકારે પોલીસને વધુ સત્તા આપી છે. સરવાળે કેસો વધશે, તેનું ભારણ કોર્ટી સહન કરી શકશે કે કેમ તે મોટો સવાલ છે. આ અંગે સરકારનું કોઈ ખાનિંગ નથી. સરકારનો ઈરાદો લોકશાહી અને નાગરિક અધિકાર વિરુદ્ધનો છે. પ્રતિબંધિત હુકમ કરનાર પોલીસ કમિશનર કે જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને જ ફરિયાદી બનવું પડે તે સ્થિતિ ટાળવા જ સુધારો કર્યો હોય તો ચિંતા કરવા જેવું નથી, પરંતુ આ સુધારા પહેલાં પણ સત્તાપક્ષે વિરોધી અવાજને કચડી નાંખવા અનેક પ્રયાસો કર્યા છે, તેનો લોકોને કડવો અનુભવ છે. સરકારના અધિકારોમાં વધારો થાય અને નાગરિકોના અધિકારોમાં ઘટાડો થાય તે સ્થિતિ લોકશાહીનાં સ્વાંગમાં આપખુદશાહીનો વિકાસ સૂચવે છે.

સરકાર સામે ઘણાં પ્રશ્નો છે. લોકોનો અસંતોષ બહાર ન આવે, લોકો રસ્તા પર વિરોધ કરવા ન આવે, લોકજીવાળાનું પણ સરકાર બાંધી રહી હોય તેવું લાગે છે. ગુજરાત સરકાર દરેક મોરચે નિષ્ફળ ગઈ છે. તેના વિરુદ્ધમાં લોકો આંદોલનો, દેખાવો, પ્રદર્શન ન કરે તે માટે સીઆરપીસીમાં સુધારા કરવામાં આવ્યા હોય તેવું લાગે છે.

ગુજરાતમાં આંદોલનોનો ૫૨ શા માટે ?

આજાદી સમયે સ્વરાજ્ય સાથે સુરાજ્ય સ્થપાશે તેવી સૌને અપેક્ષા હતી. હજાર વર્ષ ગુલામી અને શોષણના કારણના કારણે જે કંગાલિયત, બીમારી, નિરક્ષરતા અને પદ્ધતિપણું હતું તેમાંથી ૭૫ વર્ષમાં દેશો નોંધપાત્ર વિકાસ કર્યો છે. કોઈ પણ શાસક માટે સુશાસન આપવું એ પડકાર છે. સરકાર દ્વારા વિકાસના અને લોકકલ્યાણના કાર્યોને પ્રાધાન્ય મળતું રહે તેવી

લોકોને અપેક્ષા હોય છે. ગુજરાત તેના સ્થાપનાકાળથી અન્ય રાજ્યોની તુલનામાં પ્રગતિશીલ રહ્યું છે. કૃષિ, ઔદ્યોગિક અને સેવા ક્ષેત્રો નોંધપાત્ર સિદ્ધિઓ મેળવીને ગુજરાતે એક મોડલ પૂરું પાડ્યું છે.

લોકોને સરકાર પાસે સૌથી પ્રથમ અપેક્ષા સલામતીની, કાયદો વ્યવસ્થાની, સ્થિતિ નિયંત્રણમાં રહે તેવી હોય છે. પોલીસતંત્ર લોકોના સાચા અર્થમાં રક્ષક બને તે માટે વિશેષ તાલીમની, પ્રજા સાથે સંપર્ક, સંવાદ અને સંવેદનાથી વિશ્વાસ પેદા કરવાની અને પોલીસ સ્ટેશનોને 'વહીવટદારો'ની નાગર્યકુલમાંથી મુક્ત કરી શકાય તો પ્રજા નિશ્ચિત બની જીવી શકશે. સ્થાનિક કક્ષાએ અમુક સામાજિક તત્ત્વોની દાદાગીરી અને લુભ્યાગીરીને ડામવાની તાતી જરૂરિયાત છે. ખાનગી વિરાણ દ્વારા દેવાદાર પરિવારોનું શોષણ એટલી હેઠે થાય છે કે દેવાદાર વ્યક્તિને પરિવાર સામૂહિક રીતે આત્મહત્ત્વ કરે છે. ખનીજોગીરી, વાહન વ્યવહારમાં જોહુકમી, ગેરકાયદે દારૂનો વેપાર અને જમીન પડાવી લેવાના કિસ્સાઓ અંગે વર્તમાનપત્રોમાં દરરોજ કોઈકને કોઈક સમાચાર હોય છે. હમણાં હમણાં નશાયુક્ત પદાર્થોનું, રૂઝસનું દૂષણ પણ ચિંતાજનક વધ્યું છે.

ગરીબી અને બેરોજગારીમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થાય તેવી અપેક્ષા સૌના મનમાં હોય તે સ્વાભાવિક છે. ગુજરાતમાં કુપોષણની સમસ્યા પણ અગ્રતાના ધોરણે કાયમી રીતે ઉકેલવાની જરૂર છે. આદિજીતિમાં સિકલ સેલનો પ્રશ્ન, બહેનોમાં લોહતત્ત્વની ઉષાપ, થેલિસિમિયાના કેસોની સંખ્યા, કેન્સર, કિડની અને કાર્ડિયાક રોગોનું પ્રમાણ, કાયમી બીમારી અને ડાયાબિટીસના રોગના કેસ રાજ્યમાં દિન-પ્રતિદિન વધતા જાય છે, તેમને પુરતી સારવાર મળતી નથી. 'રોટી' સાથે પોષણ અને આરોગ્યના પ્રશ્નોના વિચાર કરીએ તો તે ઉકેલવા માટે કોઈ સર્વગ્રાહી યોજના બનાવી તેનો ચુસ્ત અમલ કરી શકાય તેવી કોઈ સૂજ નથી.

રાજ્યમાં કપડાંની ઉપલબ્ધ હોવા છાતાં લોકોના બિસ્સામાં તે ખરીદવાના પૈસા નથી. મકાન ખરીદવા માટે તેની ખૂબ ઊંચી અને મોટા ભાગના લોકોને પરવડી ન શકે તેવી કિંમતનો છે. જમીન અંગે નવી શરત-જૂની શરત, બિન ખેતી, ટાઉન પ્લાનિંગને કારણે લોકોને ઘણી મુશ્કેલીઓ વહેરવી પડે છે. વિકાસની સાથે વીજળી, રસ્તા અને પાણીની સુવિધાઓ સૌને મળે તે જરૂરી છે. અગાઉ ગુજરાતના રસ્તાઓથી સૌ પ્રભાવિત

થતા હતા, પરંતુ છેલ્લાં થોડાંક વર્ષોથી શહેરોના રસ્તાઓની હાલત બગડી છે. નેશનલ હાઈવેની જાળવણીમાં તેનું સત્તામંડળ ખૂબ ઊંચું ઉત્તર્યું છે.

વર્તમાન યુગમાં દરેક નાગરિકને અધ્યતન આરોગ્ય સેવાઓની સુવિધા અને સારું શિક્ષણ મળે તેમાં લોકોની અપેક્ષા સસ્તું અને સારું આરોગ્ય-શિક્ષણ મળે તેવી હોય છે. આ બંને આવશ્યક સેવાઓમાં ખાસ કરીને ખાનગી ક્ષેત્રમાં ખૂબ તગડી ફી વસુલાય છે. શિક્ષણમાં બાલમંદિર હોય કે ઉચ્ચ શિક્ષણ, આપણે ફીની રકમ સાંભળીએ તો આપણી આંખો આશર્ય સાથે મોટી થઈ જાય છે. જો સરકારી શાળાઓમાં નોંધપાત્ર સુધારો થાય તો જ બાળકોને સારું શિક્ષણ મળી શકે. સરકારી શાળામાં ઉત્તમ શિક્ષણ પ્રામથ થાય તો જ ભાવિ પેઢીમાં સમાનતા શક્ય બનશે.

આજે સરકાર સૌ કોઈ પાસેથી કર વસૂલે છે, પણ સરકારી નાશું એક યા બીજા બહાને થોડા માલેતુજીર લોકો પાસે પહોંચી જાય છે. છેવાળાના માનવીની સુખાકારીને સર્વોચ્ચ અગ્રતા મળશે તો સૌ રૂડાંવાનાં થઈ રહેશે, તેમાં શંકા કરવાનું કોઈ કારણ નથી. સર્વોદય, અંત્યોદય, વિકાસલક્ષી અને કલ્યાણકારી યોજનાઓનો અત્યારે સંપૂર્ણ અભાવ દેખાય છે.

ગુજરાતની પ્રજા સુખી નથી. ધાર્મિક ભાવનાઓ ભડકાવી મત મેળવવા એ એક બાબત છે અને લોકોનું જીવનધોરણ ઊંચું લાવવું તે બીજી બાબત છે. લોકોમાં અસંતોષનો ચરૂ ઉક્કે તે પહેલાં આંદોલનો, દેખાવો, ધરણાં, જાહેરસભાઓ, પ્રદર્શનો, વિરોધના કાર્યક્રમો ન થાય તે માટે આ કાયદો અમલમાં લાવવો તે ધાંચું સૂચક છે.

બંધારણે દરેક નાગરિકને દ્વારા પ્રકારની સ્વતંત્રતા આપી છે. તેમાં વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા, શાંતિથી અને શરૂઆત વિના એકત્ર થઈને સભા કરવાની, મંડળો કે યુનિયન રચવાની, ભારતના કોઈ પણ પ્રદેશમાં ગમે ત્યાં મુક્તપણે હરવા-ફરવાની અને સ્થાયી થવાની તેમજ ગમે તે વ્યવસાય, કામકાજ, વેપાર કે ધંધો કરવાની સ્વતંત્રતાનો સમાવેશ થાય છે. ભારતનો નાગરિક પોતાના વિચારોને વાણી અને વર્તન દ્વારા લેખિત, મૌખિક કે અભિનય દ્વારા વ્યક્ત કરી શકે છે. જો કે તે સાથે જ કોઈને અમર્યાદિત કે નિરંકુશ રીતે વર્તવાની છૂટ નથી. સુલેહ અને સલામતી જોખમાય તેવા કિસ્સામાં રાજ્ય નિયંત્રણ કરી શકે છે. ■

ગુજરાતનાં એક પ્રધાન જેમણે બીડીની દુકાનનું ઉદ્ઘાટન કર્યું

આજના દંભી રાજકારણીઓને જોઇએ છીએ ત્યારે ઠાકોરભાઈ જેવા નિર્બિક,
પ્રામાણિક અને પારદર્શક નેતાઓ ક્યાંય દૂર દૂર સુધી દેખાતાં હોય તેવું ભાસતું નથી

“હું વિધાનસભામાં માત્ર સભ્ય તરીકે બેઠો હોઉં એ જ પૂરતું છે, બધા મને પસંદ કરે તો પણ મને મુખ્યપ્રધાન બનાવવા જેવું કામ કરવા જેવું નથી,” કહેનારા ઠાકોરભાઈ દેસાઈ કોંગ્રેસના એક આખાબોલા પ્રમુખ અને મોરારજીભાઈ દેસાઈના ચુસ્ત સમર્થક હતા. મોરારજીભાઈ અને ઈન્દ્રિયા ગાંધીની વરચ્ચેના મતભેદો પરાકાઢાએ પહોંચ્યા ત્યારે ઠાકોરભાઈએ કોંગ્રેસ ભવનમાં પ્રવચન કરતાં જાહેરમાં કહ્યું હતું, “ઈન્દ્રિયા ગાંધીને વડા પ્રધાન પદની ખુરશી પરથી ઉઠાડી મૂકો. જેમને કોંગ્રેસમાં વિશ્વાસ ના હોય તેઓ કોંગ્રેસ છોડી જાય.” ઈન્દ્રિયાબેન સામે આવા ઉચ્ચારણો કરવાની અને તે પણ કોંગ્રેસના મુખ્યમથક એવા કોંગ્રેસ ભવનમાં આવું ચોખ્યું ચહું કહેવાની કોઈની હિંમત નહોતી.

આ ઠાકોરભાઈ હિતેન્દ્રભાઈ દેસાઈના મંત્રીમંડળમાં ૧૯૭૭માં પંચાયત, સહકાર, ખેતી ખાતાના પ્રધાન બન્યા અને મંત્રી તરીકેના વેતનનો પહેલો ચેક તેમને મળ્યો. તેમના અંગત મદદનીશ છોટુભાઈએ ઠાકોરભાઈના પુત્ર જીતેન્દ્ર દેસાઈને પૂછ્યું, “સાહેબનું ખાતું કઈ બેન્કમાં છે ?” ત્યારે જીતેન્દ્ર દેસાઈનો જવાબ હતો, “‘પિતાજીના નામનું કોઈ બેન્ક એકાઉન્ટ છે જ નહીં.’” તે પછી આશ્રમ રોડની સેન્ટ્રલ બેન્કમાં તેમનું ખાતું ખોલવામાં

આવ્યું. ૧૯૭૧માં તેમનું અવસાન થયું ત્યારે તેમાં નજીવું બેલેન્સ હતું.

આ ઠાકોરભાઈ ચા અને બીડીના શોખીન હતા. આ સંદર્ભે એક રમૂજપ્રેરક પ્રસંગ જાણવા જેવો છે.

ઠાકોરભાઈ લાંબા પ્રવાસેથી આવે તો’ય ચા પીને ઘસધસાટ ઊંઘી જતા. કોઈને ત્યાં જાય અને યજમાન ચાની ઓફર કરે તો ઠાકોરભાઈ ભાયે જ નકારતા. એ જ રીતે બીડી પીવાના પણ શોખીન. ઘરમાં ગમે તેટલો કકળાટ થાય તો પણ તે બીડી છોડી શકે તેમ નહોતા. છેવટે બાથરુમમાં જઈને બીડી પીતા, પણ બીડી તો પીતા જ. પોતાની પાસે બીડી ના હોય તો કોઈ કાર્યકરની પાસે માંગીને પણ પીતા.

નવસારીમાં કેટલાંક બીડીના કારીગરોએ સંયુક્ત ધોરણે બીડીનું ઉત્પાદન શરૂ કર્યું અને ઉત્પાદન જાતે જ વેચવાનું નક્કી કરી દુકાન રાખી.

આ દુકાનના ઉદ્ઘાટન માટે કોને બોલાવવા ? કારણ કે, બીડીનું દુકાનનું ઉદ્ઘાટન કરનાર બીડીની લિઙ્ગજત માણનારી વ્યક્તિ જ જોઈએ. બધાની નજર ઠાકોરભાઈ દેસાઈ પર ઢરી. આ બધા એકત્ર થઈ ઠાકોરભાઈ પાસે ગયા અને પોતાના આ સાહસનું ઉદ્ઘાટન કરવા વિનંતી કરી. જરા પણ સંકોચ રાખ્યા વગર ઠાકોરભાઈએ હા પાડી.

આમ, નવસારીમાં એક બીડીની દુકાનનું ઉદ્ઘાટન રાજ્ય સરકારના પંચાયત, સહકાર અને ખેતી ખાતાના પ્રધાન દ્વારા થયું. ઠાકોરભાઈ જ્યારે આ ઉદ્ઘાટન કરી ઘેર પાછા આવ્યા ત્યારે તેમની પાસે બેટમાં મળેલ બીડીઓની ૫૦ ઝૂડી હતી. આજના દંભી રાજકારણીઓને જોઈએ છે ત્યારે ઠાકોરભાઈ જેવા નિર્ભિક, પ્રામાણિક અને પારદર્શક નેતાઓ ક્યાંય દૂર દૂર સુધી દેખાતાં હોય તેવું ભાસતું નથી.

કાયદો કાયદાનું કામ કરશે : જ્યનારાયણ વ્યાસ

સુરેશભાઈ મહેતા પ્રધાનમંડળમાં જશપાલસિંહ અને નાગરિક પુરવઠા વિભાગના રાજ્યકક્ષાના પ્રધાનનો સ્વતંત્ર હવાલો ભોગવતા હતા, મૂળ પોલીસ

વહીવટી તંત્ર પળોટાયેલા ઘોડા જેવું છે- એના અસવારમાં કાબેલિયત જોઈએ

ડૉ. જીવરાજભાઈ મહેતા, મુંબઈ રાજ્યના યશવંતરાવ ચલ્લાણ પ્રધાનમંડળમાં બાંધકામ ખાતાના પ્રધાન હતા. તેમના ધ્યાન પર આવ્યું કે, રસ્તાઓ અંગેના ગુજરાતના ખાનમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે, તેથી યશવંતરાવે બોલાવેલ પ્રધાનમંડળની મીટિંગમાં તેઓ ગેરહાજર રહ્યા. આને કારણે ઘણો ઊહાપોહ મચી ગયો, પછી તેની તપાસ થઈ ત્યાં સુધી જીવરાજભાઈ ચૂપચાપ બેસી રહે એવું બને ખરું? પોતાના મુદ્દા પર અડગ રહ્યા.

યશવંતરાવે આ બાબત વાસ્તવિક હકીકત શું છે તેની તપાસ કરી એક નોંધ તૈયાર કરવા માટે સૂચના આપી. આ નોંધમાં વિગતવાર જે કાપ મૂકવામાં આવ્યો છે તે કુલ કેટલો છે, આને કારણે ગુજરાતમાં રસ્તાઓના કામમાં ફાળવવાની રકમમાં કેટલો ઘટાડો થશે, તે જ રીતે મહારાષ્ટ્રમાં આ પ્રકારના વલાણના કારણે શું સ્થિતિ હશે તે અંગેની વિગતો પણ આમેજ કરવાની હતી. આ વિગતો તૈયાર થઈ ત્યારે એવી હકીકતો બહાર આવી કે દ્વિભાગી મુંબઈ રાજ્યના ગુજરાત તરીકે જાણીતા પ્રદેશ તેમજ મહારાષ્ટ્ર તરીકે જાણીતા પ્રદેશ બંને માટેના ખાનમાં કાપ મૂકવામાં આવ્યો છે. આ કાપ નાણાભીડના કારણે મૂકવામાં આવ્યો છે અને અગાઉ નક્કી થયેલ રકમમાં જે જોગવાઈ હતી તેમાંથી કાપની રકમ બંને પ્રદેશોમાં ટકાવારીની દાખિએ સરખી રહે તે રીતે મૂકવામાં આવી છે. આમ, જીવરાજભાઈએ જ્યાં

ઓફિસર. ખાતું હાથમાં આવતા જ તેમણે દંડો ચલાવ્યો. પ્રીવેન્શન ઓફ બ્લેક માર્કેટિંગ (પીબીએમ)ના કાયદા હેઠળ ધડાધડ કેસ થવા માંડ્યા. પેટ્રોલપંપ પર તો રીતસરની ઘોંસ બોલાવી. આજ દશા કેરોસીન વિકેતાઓ અને સસ્તા અનાજની દુકાનોની હતી. મુખ્યપ્રધાન પાસે જુદાં જુદાં વિભાગોમાંથી જથ્થાબંધ ફરિયાદો જવા માંડી. એમણે એમની રીતે જશપાલસિંહને સંયમ વરતવા કહ્યું પણ હશે, પણ કોઈ પરિણામ આવતું નહોંતું, વેપારી વર્ગમાં આકોશ હતો.

એક દિવસ સુરેશભાઈએ મને બોલાવ્યો. કહ્યું, “જ્યનારાયણભાઈ, તમારે એક પ્રશ્નનો ઉકેલ લાવવા માટે મારી મદદ કરવાની છે. અને અને નાગરિક પુરવઠો

સુધી પોતાને સંતોષ ના થયો ત્યાં સુધી પ્રક્રિયા પડતો ના મૂક્યો. જીવરાજભાઈ માટે એવું કહેવાય છે કે, મોટા મોટા આઈસીએસ અમલદારો પણ તેમને મળવા જાય ત્યો તેઓ ક્યાં પ્રક્રિયા પૂછ્યો એની માનસિક કવાયત કરી આગોતરી તૈયારી બાદ જ તેમને મળવા જાય.

લોકશાહી વ્યવસ્થામાં પ્રધાન તરીકે પ્રજાનો ચૂંટાયેલો પ્રતિનિધિ જ રાજ્ય ચલાવે એ જ સંદર્ભ યોગ્ય છે પણ સાથો સાથ એ પ્રધાને જેની પાસેથી કામ લેવાનું છે તે આઈસીએસ (હવે આઈએએસ) કે પછી આઈપીએસ તો ખૂબ કંઈન, સ્વર્ધાત્મક પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થઈને આવે ત્યાર બાદ એને લાલબહદુર શાસી એકેરેમી ખાતે તાલીમ આપવામાં આવે છે. એની સેવાઓ જુદાં જુદાં વિભાગો હસ્તક મૂકી એને એક સર્વસમાવેશક અનુભવ મળી રહે અને એ રીતે જ્યારે તે સચિવ કક્ષાએ પહોંચે ત્યારે પૂરતું જ્ઞાન અને કાબેલિયત ધરાવતો બની જાય છે.

આમ, એક પળોટાયેલાં ઘોડા જેવી સક્ષમતા એ ધરાવે છે. પ્રધાન એ આવા ઘોડા પર બેસનાર અસવાર છે અને એટલે એને ઘોડેસવારે એટલે કે વહીવટનું બરાબર જ્ઞાન ના હોય તો અવિકારી પાસેથી એ પ્રજાહિતમાં હોય તેવા કામો કરાવી શકે નહીં. જીવરાજભાઈ એનું આદર્શ ઉદાહરણ હતા.

(સંદર્ભ : ખુલ્લી કિતાબ, મણિભાઈ શાહ)

તેમજ તોલમાપ વિભાગનો સ્વતંત્ર હવાલો ધરાવતા જશપાલસિંહની કડકાઈથી વેપારીઓ ગાસી ગયા છે. મારો વિચાર તમને કેબિનેટ મિનિસ્ટર તરીકે આ ખાતાનો વધારાનો હવાલો આપવાનો છે.”

મેં કહું, “આપ કહેશો તો મારાથી બનતો પ્રયત્ન કરી પરિસ્થિતિ સુધારી આપનો બોજો હળવો કરવાનો પ્રયત્ન કરીશ, પણ જશપાલસિંહ મારા મિત્ર છે, એમને ખરાબ ન લાગે તો રીતે ધીરે ધીરે કામ ગોઠવીશું. એ પછી આ વિભાગનો સ્વતંત્ર હવાલો જશપાલસિંહ પાસેથી પરત લઈ મુખ્યપ્રધાને કેબિનેટ મિનિસ્ટર તરીકે મને આપ્યો અને જશપાલસિંહને મારા હાથ નીચે મૂક્યા.

ચાર્જ સંભાળ્યા પછી મેં જશપાલસિંહને બોલાવ્યા અને સમજાવ્યું કે મુખ્યપ્રધાન થોડાં ચિંતિત એટલા માટે

મારા વર્તન બદલ મારું રાજુનામું માગી લેવામાં આવ્યું હતું, મારે પણ જો સમાધાનનો રસ્તો અપનાવવો હોત તો કોઇકને વચ્ચે રાખીને અપનાવી શક્યો હોત, પણ સ્વમાનના બોગે સ્વર્ગ મળો તો તે પણ મને મંજૂર નહોતું

છે કે, મહારાષ્ટ્ર જેવા મોટા રાજ્યમાં વરસેદહારે માંડ આંગળીના વેઢે ગાણાય તેટલા પીબીએમ ના કેસ થાય છે. ગુજરાતમાં પણ આજ સ્થિતિ હતી, પણ આપે હવાલો સંભાળ્યા પછી મહારાષ્ટ્રમાં જેટલા કેસ એક વરસમાં નથી થતા તે ગુજરાતમાં એક અઠવાડિયામાં થવા માંડ્યા છે. ખોટું કરતું હોય તેને પકડાય એનો વાંધો નહીં, પણ આપણે આપણી પ્રજા સરવાળે બેઈમાન છે અને ચોરી કરે છે એવી આ ઝુંબેશના ભાગરૂપે છાપ ઉભી કરી તો ‘મહાજન’ અને ‘વેપારી’ તરીકે પ્રઘ્યાત એવા ગુજરાતીને ‘કાળાબજારિયા’ની છાપ મારે તે યોગ્ય નથી. આ સમજાવટ બાદ મેં ખાતાને પણ સૂચના આપી કે હવે મારી પાસે મંજૂરી સિવાય આવી કોઈ જ કાર્યવાહી કરવી નહીં.

બીજે દિવસે પત્રકારોએ આ અંગે સીધો પ્રશ્ન

પૂછ્યો, “જશપાલસિંહ કાળાબજારીયાઓ સામે અને ભેળસેળીયાઓ સામે જે કડકાઈથી કાર્યવાહી કરતા હતા તે સંદર્ભમાં તમારી નીતિ શું રહેશે ?” સહસ્ર જ મને સૂઝ્યો તે જવાબ હતો, ‘કાયદો કાયદાનું કામ કરશે.’

બીજે દિવસે લગભગ બધા જ છાપામાં હેઠલાઈન હતી, “કાયદો કાયદાનું કામ કરશે- નાગરિક પુરવઠા પ્રધાન જ્યાનારાયણ વ્યાસ.”

વેપારીઓની ખોટી હેરાનગતિની ફરિયાદો પણ મટી અને કડકાઈ વરતીને કાળાબજારીયાને પણ સંદેશો આપ્યો કે સરકાર આ બાબતમાં ભીનું સંકેલી લેવાના મૂડમાં નથી, તેમણે પણ સુધરવું જ પડશે.

‘તો હું જુહો છું ?’ : કેશુભાઈ

મારે કેશુભાઈની સાથે એક વિવાદ થયો એનું કારણ ખોટી સિંચાઈ યોજના દ્વારા અપાતા પાણીનાં દર એકાએક વધારી દેવાયા અને એ જાહેરાત મેં છાપામાં વાંચી. યોગાનુયોગ તે દિવસે કેબિનેટ મિટિંગ હતી અને આ સંદર્ભે મેં કેશુભાઈને કહું, ‘સાહેબ, મારા ખાતાને લગતા આ સમાચાર છે, મને છાપામાંથી જાણ થાય એ આપને યોગ્ય લાગે છે?’

કેશુભાઈએ પોતાના બચાવમાં કહું, “આ વાતની ચર્ચા તમારી સાથે થઈ હતી.” ત્યારે મારો જવાબ હતો, “છેલ્લા ત્રણ દિવસથી નર્મદા સંદર્ભે પુનર્વસન તેમજ કેટલીક બાબતોને લઈને હું પ્રવાસમાં હતો. આપ કહો છો કે મારી સાથે આપને ચર્ચા થઈ હતી એ વાત સાચી નથી.”

મંથન...

મારા શબ્દોને એમણે તોડી-મરોડી સામો પ્રશ્ન કર્યો, “તો શું હું જુદ્ધો છું ?”

આ ‘જુદ્ધો છું’ શબ્દ એમનો હતો, મારો નહીં. મેં ઘણી ડિબેટમાં ભાગ લીધો છે, પણ એક શબ્દ ખોટો મારા મોઢામાં ક્યારેય આવ્યો નથી એટલી ‘મા સરસ્વતી’ની મારા પર કૃપા રહી છે. મુખ્ય પ્રધાનના પદની ગરિમા ચૂકીને હું કોઈ વાત કરું એ ક્યારેય શક્ય ના બની શકે, પણ કેશુભાઈએ જે આકોશથી મને સામો પ્રશ્ન કર્યો, ‘તો શું હું જુદ્ધો છું ?’ તેની સાથે જાણે અગાઉથી જ નક્કી હોય તેમ વજુભાઈ વાળા, આનંદીબેન પટેલ, નીતિનભાઈ પટેલ વગેરે મારા પર રીતસરના તૂટી પડ્યા. મેં એમને વિનમ્રતાથી સમજાવ્યું કે, “આપ માનો છો, તેવું મેં કાંઈ જ નથી કહ્યું અને આમ છતાં માનનીય મુખ્ય પ્રધાનશ્રીની લાગણી દુભાઈ હોય તો હું દિલગીરી વક્ત કરું છું. કેશુભાઈ મારા પણ મુરબ્બી છે અને મુખ્યપ્રધાન હોય કે ના હોય પણ એ મારા માટે આદરને પાત્ર છે.”

વાત થાળે પડી. કેબિનેટ મિટિંગ પૂર્ણ થઈ. હું મારી ઓફિસમાં ગયો, હું માનતો હતો કે ઈસ્યુ પતી ગયો છે. હું મારું ટિક્કિન ખોલી જમવા બેઠો. બરાબર ત્યારે જ દિલ્હીથી એક ભિત્રનો ફોન આવ્યો કે, “તમને પ્રધાનમંડળમાંથી પડતા મૂકવાના છે, તમારું રાજ્યનામું માંગી લેવાશે.”

પાછળથી મને ખબર પડી કે, આ આખીયે ઘટના બાદ સુરેશભાઈને ત્યાં બધાં ભેગાં થયા હતા અને કાવતસું ઘડાયું હતું. હું જમીને હાથ ધોતો હતો ત્યાં કેશુભાઈ પટેલનો પત્ર મળ્યો. મારા વર્તન બદલ મારું રાજ્યનામું માગી લેવામાં આવ્યું હતું. મારે પણ જો સમાધાનનો રસ્તો અપનાવવો હોત તો કોઈકને વચ્ચે રાખીને અપનાવી શક્યો હોત, પણ સ્વમાનના ભોગે સ્વર્ગ મળે તો તે પણ મને મંજૂર નહોતું. સરવાળે તેમનું આયોજન હતું તે મુજબ મારો ભોગ લેવાઈ ગયો હતો. ■

(સંદર્ભ : ગુજરાતની અસ્મિતા, દેવેન્દ્ર પટેલ)

ભાજપનાં રાજમાં ગુજરાતમાં દરરોજ નવ દૈનિક રોજમદાર મજૂરોની આત્મહત્યા

૨૦૧૭માં આત્મહત્યા કરીને મોતને બેટનારાં દૈનિક રોજમદાર મજૂરોની સંખ્યા ૨,૧૩૧ હતી એટલે કે દરરોજ છ મજૂરો આત્મહત્યા કરીને મોતને બેટતાં હતા, ત્યારબાદ આ આંકડો વધીને ૨૦૧૮માં ૨,૫૨૨ થયો હતો, જેમાં એક જ વર્ષમાં ૧૮.૩૪ ટકાનો જંગી વધારો આવ્યો હતો

એકબાજુ ભાજપ વિકસિત ગુજરાત અને ગુજરાતના વિકાસ મોડલની ગુલબાંગો પોકારી રહ્યો છે, તો બીજી બાજુ એક ચોંકાવનારી હકીકત એ પણ સામે આવી છે કે આ વિકસિત ગુજરાતમાં છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં દૈનિક રોજમદાર મજૂરોની આત્મહત્યામાં ૫૦.૪૪ ટકાનો જંગી વધારો થયો છે. આમ ગુજરાતમાં દરરોજ નવ દૈનિક રોજમદાર મજૂરો આત્મહત્યા કરીને મોતને વહાલું કરે છે. આ સત્તાવાર, પરંતુ શરમજનક આંકડા કેન્દ્રની ભાજપ સરકારનાં જ ગૃહવિભાગે રાજ્યસભામાં રજૂ કર્યા છે. એક પ્રશ્નનાં ઉત્તરમાં રાજ્યક્ષણા કેન્દ્રીય ગૃહ પ્રધાન નિત્યાનંદ રાયે રાજ્યસભામાં રજૂ કરેલા આંકડા અનુસાર આ સંખ્યામાં સતત વધારો થઈ

રહ્યો છે.

૨૦૧૭માં આત્મહત્યા કરીને મોતને બેટનારાં દૈનિક રોજમદાર મજૂરોની સંખ્યા ૨,૧૩૧ હતી એટલે કે દરરોજ છ મજૂરો આત્મહત્યા કરીને મોતને બેટતાં હતા. ત્યારબાદ આ આંકડો વધીને ૨૦૧૮માં ૨,૫૨૨ થયો હતો, જેમાં એક જ વર્ષમાં ૧૮.૩૪ ટકાનો જંગી વધારો આવ્યો હતો. રાજ્યસભામાં રજૂ કરાયેલા આંકડા અનુસાર ૨૦૧૮માં ૨,૬૪૮, ૨૦૨૦માં ૨,૭૫૪ અને ૨૦૨૧માં ૩,૨૦૬ દૈનિક રોજમદાર મજૂરોએ આત્મહત્યા કરી હતી.

અર્થશાખીઓનું માનવું છે કે, ગુજરાતમાં મજૂરોનાં દૈનિક મજૂરીના સાવ ઓછા અને નીચા દરો

મજૂરોની આત્મહત્યામાં વધતી પ્રમાણ માટે જવાબદાર છે. આમ દૈનિક મજૂરીનાં ઓછા દરોનાં કારણે કાળજાળ મોંઘવારી અને હુગાવાના સમયમાં તેઓ જીવનનિર્વાહ ચલાવીને જીવીત રહેવા માટે સક્ષમ અને સમર્થ નથી.

અર્થશાસ્ત્રી ઈન્ફિરા હિરવેએ જણાવ્યું હતું કે, “ગુજરાતમાં મજૂરો અને કામદારોનો સરેરાશ દૈનિક મજૂરી દર ભારતમાં સૌથી ઓછો છે. ગુજરાતમાં દૈનિક રોજમદાર મજૂરો માટેનો વેતન દર માત્ર રૂ.૨૮૫.૮ છે. જ્યારે તેની સામે કેરળમાં આ દર રૂ.૮૩૭.૭, તામિલનાડુમાં રૂ.૪૭૮.૬, જમ્બુ-કાશ્મીરમાં રૂ.૫૧૮, હિમાયત પ્રદેશમાં રૂ.૪૬૨, બિહારમાં રૂ.૩૨૮.૩ અને ઓડિશામાં રૂ.૩૧૩.૮૧ છે, એ જ રીતે મહારાષ્ટ્ર, કર્ણાટક, પંજાબ, હરિયાણા અને અન્ય મોટા ભાગના રાજ્યોની તુલનાએ કુલ મજૂરોમાં અનૌપચારિક અસંગઠિત મજૂરોનો હિસ્સો પણ ધ્યોન વધું છે.

પાંચ વર્ષમાં ગુજરાતમાં દૈનિક રોજમદાર મજૂરોની આત્મહત્યાનો દર ૫૦ ટકા સુધી વધ્યો આ શરમજનક અંકડા કેન્દ્રીય ગૃહ વિભાગે રાજ્યસભામાં રજૂ કર્યા

અર્થશાસ્ત્રી ઈન્ફિરા હિરવેના જણાવ્યાનુસાર, “આનો અર્થ એ થયો કે, ગુજરાતમાં મજૂરો-કામદારો મોટા ભાગનાં અન્ય રાજ્યોના મજૂરો-કામદારો કરતાં ઓછા સુરક્ષિત છે. દરમિયાન યોગાનુયોગ સરકારે તાજેતરમાં જ આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ-ગરીબ લોકો (ઇડલ્બ્યુએસ) ગરીબી રેખા માટે રૂપિયા આઈ લાખની વાર્ષિક આવક નિર્ધારિત કરી છે. આ દર પર ગુજરાતમાં તમામ અફુશણ અને અર્ધ-કુશળ મજૂરો-કામદારો ગરીબ છે અને સરકારનાં પોતાનાં ધોરણો દ્વારા નિર્ધારિત ગરીબી રેખાથી ધોરણાં નીચે જીવી રહ્યાં છે.

બાંધકામ મજૂર સંઘના મહામંત્રી વિપુલ પંડ્યાએ જણાવ્યું હતું કે, બેરોજગારી, ઓછા વેતન અને સામાજિક સુરક્ષાનો અભાવ જેવા પરીબળો મજૂરો આત્મહત્યા તરફ ધકેલી રહ્યાં છે. જે લોકોને ગુજરાતમાં રોજગાર મળે છે

તેમને ગુણવત્તાયુક્ત રોજગાર મળતા નથી અને બીજા મજૂરોને નિયમિત કામ મળતું નથી. ગુજરાતમાં ૮૫ ટકા મજૂરો-કામદારો અસંગઠિત ક્ષેત્રમાં છે, પરંતુ તેમને બધાને કાયમી કામ મળતું નથી. કોવિડના સમય દરમિયાન સરકારે મજૂરોને રૂ.૧૦૦૦ આપવાની જાહેરાત કરી હતી અને તેમને આ નાણાં કલ્યાણ-બંદોળમાંથી આપવાનાં હતાં, તેમ દ્વારા માત્ર ગ્રાસ લાખ લોકોને જ આ નાણાં મળ્યા હતા. જો તમે આવા સંકટના સમયમાં લોકોને સામાજિક સુરક્ષા પૂરી પારી શકો નહીં, તેઓ વધુ ગરીબ બનશે અને તેમના આર્થિક ઉપાર્થનાં સાધનો-સ્વોત મોટાપાણે ઘટી જશે અને તેઓ જ્યારે ગરીબીનો બોજ ઉઠાવી નહીં શકે તો તેઓને આત્મહત્યા જેવા કઢોર પગલાં લેવાની ફરજ પડશે, એવું તેમણે ઉમેર્યું હતું.

ગુજરાતમાં મજૂર-કામદાર સંધો એવા દાવાને રહિયો આપે છે કે, મહાત્મા ગાંધી નેશનલ રૂરલ એમ્પ્લોયમેન્ટ ગેરંટી એક્ટ (મનરેગા) હેઠળ મજૂરોને પર્યાત્ત રોજગાર મળી રહ્યાં છે. ગુજરાત લેબર પંચાયત અને સ્વ-શ્રમિક સંગઠનાં મહામંત્રી જયંતિ પંચાલે જણાવ્યું હતું કે, સરકાર મનરેગા અંગે મોટાં-મોટાં દાવા કરે છે, પરંતુ મજૂરો હજુ પણ મનરેગા અંગે જાણતા જ નથી કે તેમણે કામ માગવા જવું પડે છે અને મનરેગામાં કામ કર્યા બાદ મજૂરોને તત્કાળ વેતન મળતું નથી અને સંપૂર્ણ દિવસ માટે પણ કામ મળતું નથી. તે એવા લોકો છે જે રોજ ખાય છે અને તેમને રોજ કેસની જરૂર પડે છે અને તેથી તેઓ મનરેગામાં કામ કરવા જતા નથી. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે આપધાતરી થતા મોતાની જંગી સંખ્યા એ સરકારની નિષ્ફળતાનાં કારણો છે.

આ અંગે કેંગ્રેસના અધ્યક્ષ મલ્લિકાર્જુન ખડગેઝે ભાજપ અને વડા પ્રધાન પર આકરા પ્રધારો કર્યા હતા અને એવો પણ આક્રોષ કર્યો હતો કે દેશમાં રોજ ૧૧૫ લોકો આપધાત કરી રહ્યાં છે. તેમણે ટ્વીટ કરી જણાવ્યું હતું કે, “ભાજપના ગુજરાત મોડલમાં ગુજરાતમાં રોજ નવ દૈનિક મજૂરો આત્મહત્યા કરે છે અને ભારતમાં રોજ ૧૧૫ દૈનિક રોજમદાર મજૂરો આત્મહત્યા કરે છે, આપના ‘ઉલ એન્જિન’એ પોતાનાં ઘાતક પૈડાં તળે ગરીબોની આકંક્ષાઓને કચડી નાખી છે. ■

CAA લાગુ કરી લધુમતીઓની ભૂમિકા ખતમ કરવાનો ભાજપનો કારસો : અમત્ય સેન

અમત્ય સેને જણાવ્યું હતું કે - “મને લાગે છે કે આ પાલનું એક તત્ત્વસંસ્કૃતિ, એક ન્યાયપૂર્ણ રાજનીતિ અને રાષ્ટ્રીય ઓળખની સદ્ભાવના માટે હતું, એક દિવસ ભારત મુસ્લિમો જેવી લધુમતીઓની ઉપેક્ષા કરવા બદલ પસ્તાશે

નોબેલ પારિતોષિક વિજેતા અને અર્થશાસ્ત્રી અમત્ય સેને જણાવ્યું છે કે નાગરિક સુધારા અવિનિયમ (સિટિઝન એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ-સીએએ)નો અમલ કરવા પાછળનો ભાજપનો મકસદ ભારતમાં લધુમતીઓની ભૂમિકા ઘટાડવાનો અને તેમને ઓછા મહત્વપૂર્ણ બનાવવાનો છે.

એક મૂલાકાતમાં અમત્ય સેને જણાવ્યું હતું કે, “જ્યાં સુધી હું જોઈ શકું ત્યાંસુધી સીએએનો અમલ કરીને ભાજપનો હેતુ લધુમતીઓની ભૂમિકા ઘટાડવાનો અને તેમને ઓછા મહત્વપૂર્ણ બનાવવાનો છે અને તેના દ્વારા પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે ભારતમાં હિંદુ બહુમતીવાદી બળોની ભૂમિકા વધારવાનો હેતુ છે અને આ હદ સુધી લધુમતીઓને કમજોર કરવાનો મકસદ છે.

૨૦૧૮માં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીના વડપણ ડેટની સરકારે સીએએ દાખલ કર્યો હતો. આ કાયદો પડોશી દેશોના કેટલીક કેટેગરીના ગેરકાયદે પ્રવાસીઓને ભારતીય નાગરિકતા આપવા માટે માર્ગ મોકળો કરે છે. તેની બેદભાવયુક્ત અને પક્ષપાતી કાયદા તરીકે સખત ટીકાઓ થઈ છે, કારણ કે - તેમાં મુસ્લિમોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી. સૂચિત નેશનલ રજિસ્ટર ઓફ

સિટિઝન્સ (એનઆરસી) સાથે સીએએની ભારતીય મુસ્લિમોને હાંસિયામાં ધકેલી દેવાના એક સાધન તરીકે ટીકા થઈ છે.

આ અંગે સુપીમ કોર્ટ ઓફિચર ખુલાસો કરે છે કે - “સીએએ એવા ગેરકાયદે પ્રવાસીઓને નાગરિકતા માટે પાત્ર બનાવે છે, જેઓ હિંદુ, શીખ, બૌધ્ધ, જૈન, પારસી કે પ્રિસ્તી સમુદ્ધાયના હોય અને જેઓ અફધાનિતાન, બાંગલાદેશ કે પાકિસ્તાનથી આવેલા હોય. આ માત્ર એવા પ્રવાસીઓને લાગુ પડે છે કે જેઓ ભારતમાં ૩૧, ડિસેમ્બર-૨૦૧૪ના રોજ કે તે પહેલાં ભારતમાં પ્રવેશાં હોય.

“સૂચિત ઓલ ઇન્ડિયા ને શનાલ રજિસ્ટર ઓફ સિટિઝન્સ (એનસીઆર)ના

સંયોજનમાં જોઈએ અને મૂલવીએ તો સીએએ ભારતમાં વસતા અનેક મુસ્લિમોની સંપૂર્ણ નાગરિકતાથી વંચિત રાખી શકે છે. આમ સૂચિત એનઆરસી ભારતમાં વસતાં મુસ્લિમો અને બિન મુસ્લિમો સહિત ઘણી વ્યક્તિઓને નાગરિકતાથી વંચિત રાખશે. જ્યારે બાકાત રહી ગયેલા બિન મુસ્લિમોને સીએએ અંતર્ગત નાગરિકતા પુનઃ પ્રાપ્ત કરવાની તક મળશે, પરંતુ મુસ્લિમોના કિસ્સામાં આવું બનશે નહીં. આથી સીએએ સાથેના સંયોજનમાં

નોબેલ પારિતોષિક વિજેતા અમર્ત્ય સેન હું છે કે, CAA લાગુ કરીને ભાજપનો મકસાદ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે ભારતમાં હિંદુ બહુમતવાદી બળોની ભૂમિકાને વધારવાનો છે...

એનઆરસી ભારતના મુસ્લિમ નિવાસીઓ અગ્રમાણસર રીતે બાકાત રાખશે.

જો કે સીએએને એક કાયદો બનાવી દેવામાં આવ્યો છે, પરંતુ સંબંધિત નિયમો હજુ સુધી ઘડવામાં આવ્યા નથી અને તેથી આ કાયદો હાલ કાર્યાન્વિત થયો નથી અને અમલી બનાવાયો નથી.

અમર્ત્ય સેને જણાવ્યું હતું કે, “ભારત જેવા દેશ માટે આ બાબત ઘડી જ હુભર્જિયપૂર્ણ છે કે જેને એક બિન-સાંપ્રદાયિક, ધર્મનિરપેક્ષ અને સમતાવાદી રાષ્ટ્ર માનવામાં આવે છે. સીએએનો ઉપયોગ લધુમતીઓ પછી તે બાંગલાદેશથી આવેલા હોય કે પ.બંગાળના હોય, પરંતુ તેમને સ્વદેશીના બદલે વિદેશી તરીકે જાહેર કરવાની ભેદભાવયુક્ત કાર્યવાહી માટે કરવામાં આવ્યો છે તે ખરેખર હુભર્જિયપૂર્ણ બાબત છે. આ તેમના માટે અત્યંત

અપમાનજનક અને તેમની પ્રતિજ્ઞાને હાનિકારક કાર્યવાહી છે અને હું તેને મૂળભૂત રીતે એક ખરાબ પગલાં તરીકે ગણું દૂં.”

જ્યારે અમર્ત્ય સેનને પૂછ્યું કે શું ભાજપ શાસિત સરકારની કામગીરીમાં આટલા વર્ષોમાં સુધારો થયો છે કે કેમ? ત્યારે તેમણે જવાબમાં સ્પષ્ટ ‘ના’માં આખ્યો હતો. તેમણે જણાવ્યું હતું કે, “તેમની કામગીરીમાં સુધારો થયો હોય એવું હું માનતો નથી. હું માનું દૂં કે, ભારતને એવી માન્યતા અને સ્વીકૃતિની જરૂર છે કે, પ્રત્યેક ભારતીયને કેટલાંક અધિકારો છે અને આ અધિકારો રાષ્ટ્રનાં સભ્યપદ દ્વારા આવે છે. મહાત્મા ગાંધીએ પણ આ જ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.

અમર્ત્ય સેને વધુમાં જણાવ્યું હતું કે, મહાત્મા ગાંધીએ એક જૂથને ભીજા જૂથ સામે ભીડાવવાનો પ્રયાસ કર્યો ન હતો અને ધાર્મિક રીતે દઢતાપૂર્વક પ્રતિબદ્ધ હિન્દુ હોવા છતાં તેઓ મુસ્લિમોને સ્વતંત્રતા પહેલાં જે આધાર કે સ્થિતિ હતી તેના કરતાં વધુ આધાર આપવા માટે તૈયાર હતા. અમર્ત્ય સેને જણાવ્યું હતું કે - “મને લાગે છે કે આ પગલું એક તટસ્થ સંસ્કૃતિ, એક ન્યાયપૂર્ણ રાજીનીતિ અને રાષ્ટ્રીય ઓળખની સફ્ફાબાવના માટે હતું. એક દિવસ ભારત મુસ્લિમો જેવી લધુમતીઓની ઉપેક્ષા કરવા બદલ પસ્તાશે. ■

ભારત બીમાર માનસિકતા કા ગુલામ જહાં બલાત્કારિયોં કો બચાને કે લિએ રૈલી નિકાલી જાતી હૈ-સંયુક્ત રાષ્ટ્ર

કેનેડાથી અમેરિકા લઈ જવાનું કોભાંડ
કબૂતરબાળના આરોપીને છોડાવવા
ભાજપના બે નેતાના નિષ્ફળ ધમપણાડા

સોંગ: પ્રચાર સમયાદા (સિ. 16-૧-૨૩)

કેનેડાથી મેરેકષણદર ખોડો રહો કોણે કરતો એ અમેરિકા
મોદલદ્વારા રેકેટ વિશ્વાસી એઝાન્ડોની વિશે તારી પાઠા
સરકારના આંકડે થાડ અને જન્મનીઓને કાક કર્યાની રૂધ
કરી હતી. ડિલ્હીના આંકડે, પણ કે પાંચેંટ્સ ભારતપણ
નેતાનાના ઈરણીયાને રેકાયલ વિદેશ કર્યાનાના કેંદ્રના
સેવકીય એંદેશે, પણ, કાકાશી દ્વારાના રાજ્યાંના અધ્યક્ષમાં
સૌંદર્ય એવી જયો હતી. ગાંધીપણે મેટરના નામની લાલીની
યુધ નેતાના સાંસ્કૃતિક રીતે કુદાના નાના પણ પાર્ટીના એ

મામલે મોટું કં પણવતા જૂના સાથી એવા એ નેતાની મદ્દ
મળી શકી નાથનું નાં શાપવા આજીજ કરી હતી. રાઘવનાર
પાટીમાં પણેલી કંદળામા રાખવા આ બને નેતાના મેટરન
નાની જી કે, પોલીની પણ કંદળ કંદળ થાં બનેને જનર પણી
કે, ડિલ્હીની આંકડે કાક કર્યેચાનીનો છે. આમ, પ્રથમ લોયદ
ની સુન્દરની રાયના બનેનું કાંદળનું તમનું કં સંસ્કૃત્યું અન
નેતાનાના સંસ્કૃત્યું મુજબ નોકર્યાનાં અંદરાં થયે લતો.

**રાષ્ટ્રીયપણા 'મેટર'થી જાણીતા નેતાના કહેવાથી દબાણ
થયું પણ ડિલ્હીના આદેશ સામે શસ્ત્રો બ્રહ્મા નીકળ્યા**

અનામત કેટેગરીના વિદ્યાર્થીઓને વર્ષ
પૂરું થવા છતાં શિષ્યવૃત્તિ મળી નથી
વર્ષ 2022-23 પૂરું થવા છતાં શિષ્યવૃત્તિની ચૂકવણી ન થતાં મુશ્કેલી

શિષ્યવૃત્તિના કારણો
અનેક વિધાર્થીઓએ
ગત્યાસ છોડવા મજબૂ
વું પડશે તેવી મુખ્યમંત્ર
સમક્ષ રહ્યાંત

મારી કલાણ વિધાયકોને આ પ્રકારની રિપોર્ટનું ચૂવવામાં આવ્યો નથી. નિયમ ચાત્રની સાથે જ રિપોર્ટનું આપી દેવામાં પ્રમાણી નિર્ધિસ્ત સમયમાં રિપોર્ટ ન આપેતેથી ભાગીડી ડેવામાં આવી છે.

‘સત્તા અંદરા’

આનલાઈન શિક્ષણ શહેરો પૂરતુ મર્યાદીત, ગામોમાં ભાવી રોળાયું
આમ્ય વિસ્તારમાં ધો. એન્નાં હુટકા
આપકોને ભાગાકાર આવડતા નથી

કોરોના પહેલા ઉત્તર ટકા બાળકો વાંચી શકતા હતા જે ઘટીને પર ટકા થઈ ગયાં

ौजन्य : संदेश (ता. २०-१-२३)

માથાભારે વ્યાજખોરોએ હવે હડ વટાવી
ઝો પૈસા ન હોય તો ઘરની સત્તી તો છે
ને... કહું ત્યારે મોકલી આપજે

આચાર્યની જગ્યા માટે બાંધધરી
લેવાશે : શહેરમાં ઉદ્જગ્યા ભરાશે

**દેસની અડકટે આવી જતા
૬૦ વર્ષથી પૂર્વદુનું મોત**
અમદાવાદ, ગુજરાત
રાખીપ સાલારની મોટેંગ વિલાયત
નું જુદ્દુપણ આપો હૈ. ૪૦ વર્ષ દેસની
અધ્યક્ષ આવી જતા કાંઈ કાંઈ જાહેર
કરી (૫.૦૦) નાના મોની નિયમનું
સાલારની સાચાનાં પોલીસ તથા પુલું
એ કરી છાંબાનું પોલીસ કંબનું પુલું
અને મનુષ બધું હતું. રાખીપ પોલીસ
સાચાનાં આપે સાચાનાં સર્વ પણ
પણ સાચાનાં સર્વ પણ
પણ સાચાનાં પરી હૈ.

କେବଳାଜାନ

...॥**ଶ୍ରୀକୃତ୍ତବ୍ୟାକୁମାର** ॥

ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ

અ ર કોરસ નો નિવાર

સૌને ન્યાય સાથે મંધારણીય અધિકાર

